

KOMUNIKACIJSKA JEZIČNA KOMPETENCIJA STUDENATA NA POČETKU STUDIJA NJEMAČKOGA JEZIKA I KNJIŽEVNOSTI

Vesna Bagarić Medve*

Filozofski fakultet Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

Silvija Berkec*

Filozofski fakultet Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

Fokus rada predstavlja analiza komunikacijske jezične kompetencije studenata (KJK) prve godine studija njemačkoga jezika i književnosti na Filozofskom fakultetu u Osijeku. Analiza je poduzeta s ciljem utvrđivanja je li KJK studenata u njemačkome jeziku na razini koja je preduvjet za praćenje studijskoga programa. KJK je istražen ispitom iz Njemačkoga jezika na višoj razini državne mature, ECL ispitom i dijagnostičkim ispitom. Dodatne varijable u analizi bile su studentska samoprocjena poznavanja njemačkoga jezika te ocjene iz Njemačkoga jezika na državnoj maturi i u srednjoj školi. Prikupljeni podatci analizirani su primjenom postupaka deskriptivne i inferencijalne statistike. Rezultati upućuju na zaključak da je razina KJK, napose gramatičke kompetencije, kod dijela studenata nedostatna za praćenje programa studija njemačkoga jezika i književnosti. U radu se razmatraju moguća rješenja ovoga problema koji se negativno odražava na studente, ali i na izvedbu aktualnoga studijskoga programa njemačkoga jezika i književnosti.

Ključne riječi: komunikacijska jezična kompetencija, njemački jezik, studenti

1. UVOD

Upis na studij njemačkoga jezika i književnosti na Filozofskome fakultetu u Osijeku od osnutka studija bio je uvjetovan određenom razinom predznanja njemačkoga jezika. Ta se razina s izmjenama i razvojem studijskih programa

---

* vbagaric@ffos.hr

* sberkec@ffos.hr

mijenjala od tzv. osnovnog (početničkog) do srednjeg stupnja (prema nazivlju koje je bilo uobičajeno prije objavljivanja Zajedničkoga europskoga okvira za jezike - ZEROJ) pa do današnje B2 razine prema ZEROJ-u. Budući da je njemački jezik u osnovnim i srednjim školama često imao status drugoga stranoga jezika i da je izloženost tomu jeziku izvan nastave vrlo slaba (usp. Pavičić Takač i Bagarić, 2010: 92ff.), bilo je (i još je uvijek) neophodno provjeriti je li predznanje njemačkoga jezika pristupnika prijavljenih za studij njemačkoga jezika i književnosti na razini dostatnoj za uspješno praćenje sveučilišne nastave na njemačkome jeziku, izvršavanje zadataka tijekom studija i, u konačnici, postizanje ishoda učenja studija.

Do akademske godine 2009./2010. komunikacijsku jezičnu kompetenciju prijavljenih pristupnika nastavnici Odsjeka za njemački jezik i književnosti na Filozofskome fakultetu u Osijeku ispitivali su razredbenim ispitima. S uvođenjem državne mature u Republici Hrvatskoj 2010. prihvatili su razredbeni postupak proveden preko Nacionalnoga informacijskoga sustava prijava na visoka učilišta (NISpVU), priznavši time rezultate ispita na višoj razini državne mature iz predmeta Njemački jezik kao valjanu, objektivnu i pouzdanu ocjenu komunikacijskih jezičnih kompetencija kandidata za preddiplomski studij njemačkoga jezika i književnosti. Smatrali su, naime, da je ispit iz Njemačkoga jezika na državnoj maturi, kako je opisan u relevantnim dokumentima Ministarstva znanosti, obrazovanja i sporta te Nacionalnoga centra za vanjsko vrednovanje obrazovanja, a koncipiran prema Ispitnome katalogu koji se oslanja na ZEROJ (2005), značajno bliži sveobuhvatnomu vrednovanju komunikacijske jezične kompetencije od razredbenih ispita koji su se provodili do 2010.¹

Međutim, višegodišnja iskustva nastavnika u radu sa studentima koji su upisali preddiplomski studij njemačkoga jezika i književnosti na Filozofskome fakultetu u Osijeku nametnula su pitanje jamči li položen ispit na višoj razini državne mature iz Njemačkoga jezika posjedovanje komunikacijskih jezičnih kompetencija na razini koja omogućuje uspješno praćenje i usvajanje sadržaja

¹ Razredbeni ispiti na Filozofskome fakultetu u Osijeku sastojali su se od pismenoga i usmenoga dijela; pismeni se dio zasnivao na nestandardiziranome jezičnome ispitu kojim se provjeravala razina ovladanosti leksikom, morfologijom, sintaksom i ortografijom kao komponentama gramatičke kompetencije (za opis gramatičke kompetencije vidjeti Bachman i Palmer, 2010: 44ff., Purpura 2004: 85), a na usmenome ispitu ispitivala se vještina govorenja s fokusom na fonološku i sociolingvističku komponentu komunikacijske jezične kompetencije te motivacija za studij njemačkoga jezika i književnosti. Potkraj 1990-ih broj prijavljenih kandidata za studij uvelike je nadišao organizacijsko-tehničke mogućnosti za provedbu takva ispita u zadanome vremenskom roku, zbog čega se moralo odustati od usmene provjere govornih sposobnosti. Pretpostavljamo da slični razlozi stoje u pozadini odluke da se na državnoj maturi ne provodi usmeni ispit, što smatramo značajnim nedostatkom te vrste standardiziranoga ispitivanja.

studijskoga programa. Opravdanost postavljanja navedenoga pitanja potvrdio je i uvid u rezultate ispita iz Njemačkoga jezika na višoj razini državne mature od 2009. do 2016., koji je otkrio potencijalni problem u pragu prolaznosti na državnoj maturi. Zbog metode kojom se određuje, prag je prolaznosti varirao iz godine u godinu i k tome je uvijek bio vrlo nizak. Prema službenim podacima objavljenima na mrežnim stranicama Nacionalnoga centra za vanjsko vrednovanje obrazovanja, prag prolaznosti na ispitima državne mature iz Njemačkoga jezika (viša razina) oscilirao je u razdoblju 2009./2010. - 2015./2016. od 25,16 % do 32 % ispitne riješenosti. Iz navedenoga proizlazi pitanje je li tako niska postotna riješenost na ispitu više razine zaista potvrda komunikacijskih jezičnih kompetencija na razini B2 prema ZEROJ-u, dakle „onih jezičnih znanja i sposobnosti koja su važna za daljnje školovanje u obrazovnim područjima u kojima je nužno posjedovanje više razine jezične komunikacijske kompetencije“ (usp. Ispitni katalog za državnu maturu u školskoj godini 2014./2015., 2014: 5). Zbog spomenute varijacije nastavnici Odsjeka za njemački jezik i književnost su 2013. uvjetovali upis na studij njemačkoga jezika i književnosti na Filozofskome fakultetu u Osijeku minimalnom 60 %-tnom riješenosti ispita državne mature iz Njemačkoga jezika na višoj razini. Međutim, i nakon toga je dobar dio upisanih studenata pokazivao toliko slabu komunikacijsku jezičnu kompetenciju da im je to otežavalo, pa i priječilo postizanje ishoda učenja određenih studijskim programom.

Na problem slaboga jezičnoga (pred)znanja (potencijalnih) studenata njemačkoga jezika i književnosti, i to ne samo onih u Hrvatskoj nego i u drugim državama, upozorila su neka prijašnja istraživanja (npr. Bagarić, 2007; Busse, 2013; Leopold, 1986; Pon i Keglević, 2015; SurveyLang i NCVVO, 2012). Tako je Leopold (1986: 7ff.), iznoseći analizu problema s kojima se tijekom gotovo četiri desetljeća suočavao Odjel za njemački jezik Sveučilišta u Queenslandu, upozorio na opadanje broja studenata i neizbježno smanjivanje standarda, dakle na probleme koji u vrijeme globalizacije i jačanja statusa engleskoga jezika sve više pogađaju studije drugih jezika. Uspoređujući komunikacijsku kompetenciju učenika završnih razreda srednje škole u engleskome i njemačkome jeziku, Bagarić (2007: 233f.) je utvrdila da se učenici engleskoga i njemačkoga jezika značajno razlikuju u razini usvojenosti opće komunikacijske kompetencije u jezičnim djelatnostima pisanja i govorenja te u ovladanosti gotovo svim komponentama komunikacijske kompetencije, čime je upozorila na činjenicu da učenici navedenih jezika, vjerojatno zbog razlika u obilježjima institucionalnoga i izvaninstitucionalnoga konteksta ovladavanja tim jezicima, ne dosežu istu razinu komunikacijske kompetencije nakon istoga broja godina učenja tih jezika. Drugim riječima, učenici njemačkoga jezika

pokazuju više obilježja B1 nego B2 razine ovladanosti njemačkim jezikom. Busse (2013: 956ff.) u studiji o motivaciji studenata prve godine studija njemačkoga jezika i književnosti otkrila je da se studenti najviše „bore“ s poteškoćama u čitanju književnih djela, pisanju na njemačkome jeziku i praćenju nastave gramatike, vjerojatno zbog slaboga predznanja. Da studenti prve godine studija njemačkoga jezika i književnosti uistinu imaju probleme u dijelu gramatičke kompetencije, upozorilo je istraživanje koje su proveli Pon i Keglević (2015). Na uzorku pisanih uradaka prikupljenih od 57 studenata ECL ispitom (B1 razina) analizirali su razinu ulazne gramatičke kompetencije studenata, i to metodom profilne analize prema Grießhaberu. Usporedbom rezultata profilne analize s rezultatima vrjednovanja pisanoga uratka koje je provedeno u okviru ECL ispitivanja, zaključili su da je čak 19 % ispitanika s položenom višom razinom ispita državne mature iz Njemačkog jezika, ispod razine B1 prema ZEROJ-u u dijelu vještine pisanja u okviru koje se pratila i gramatička kompetencija, te da je potrebno preispitati tvrdnju da ispit državne mature iz njemačkoga jezika na višoj razini odgovara razini B2 prema ZEROJ-u jer se ona, barem što se tiče produktivne vještine pisanja ispitanika obuhvaćenih istraživanjem, nije pokazala točnom (Pon i Keglević, 2015: 288).

U ovome se radu, potaknutom opažanjima u nastavnoj praksi, ali i ishodima prijašnjih studija, prikazuju prvi rezultati longitudinalne studije o komunikacijskoj jezičnoj kompetenciji studenata prve godine studija njemačkoga jezika i književnosti, koja je pokrenuta sa svrhom dobivanja odgovora na pitanje je li komunikacijska jezična kompetencija studenata na razini zahtjeva preddiplomskoga studija njemačkoga jezika i književnosti na Filozofskome fakultetu u Osijeku. Rezultati studije mogli bi poslužiti kao polazište za raspravu o potrebi uvođenja dodatnih provjera jezičnih znanja i sposobnosti koji su preduvjet za uspješno studiranje njemačkoga jezika i književnosti i/ili potrebi prilagodbe postojećih studijskih programa njemačkoga jezika i književnosti ulaznim kompetencijama studenata.

2. STUDIJA

2.1. Ciljevi studije

Primarni cilj studije o komunikacijskoj jezičnoj kompetenciji studenata prve godine studija njemačkoga jezika i književnosti jest utvrditi je li komunikacijska jezična kompetencija (u daljnjem tekstu KJK) studenata u njemačkome jeziku na razini B2 prema ZEROJ-u, koja se prema Ispitnom katalogu za državnu maturu iz njemačkog jezika (2014: 5) postiže svladavanjem nastavnog plana i programa za gimnazije i potvrđuje višom (A) razinom ispita državne mature, a koja je preduvjet za praćenje programa

studija njemačkoga jezika i književnosti.² Navedeni se cilj ostvaruje i dopunjuje preko sljedećih pojedinačnih ciljeva:

1. Ispitati razinu KJK studenata u jezičnim djelatnostima slušanja, čitanja, pisanja i razinu gramatičke kompetencije studenata različitim ispitima
2. Ispitati kako studenti procjenjuju svoju razinu KJK u navedenim jezičnim djelatnostima i razinu gramatičke kompetencije
3. Usporediti rezultate koje studenti postižu na trima različitim ispitima iz njemačkoga jezika s njihovom samoprocjenom razine poznavanja njemačkoga jezika u slušanju, čitanju i pisanju te aspektima gramatičke kompetencije
4. Usporediti ocjenu studenata iz Njemačkoga jezika u završnom razredu srednje škole s ocjenom iz Njemačkoga jezika na državnoj maturi
5. Utvrditi postoji li statistički značajna razlika između rezultata dobivenih primjenom različitih mjerila KJK-a studenata.

Očekuje se da će preliminarni rezultati planirane longitudinalne studije o KJK-u studenata potvrditi da studenti, u cijelosti gledano, posjeduju KJK u njemačkome jeziku na višoj (B2) razini, ali da u određenim aspektima komunikacijske jezične kompetencije na toj razini pokazuju ozbiljne slabosti (usp. Pon i Keglević, 2015).

2.2. Sudionici

U prvoj je godini studije ispitivanju KJK-a pristupilo ukupno 66 studenata prve godine preddiplomskoga jedno- i dvopredmetnoga studija njemačkoga jezika i književnosti u ak. god. 2015./2016. na Filozofskome fakultetu u Osijeku. Većina studenata (60,6 %) dolazi iz dvije županije – Osječko-baranjske (34,8 %) i Vukovarsko-srijemske (25,8 %). Ostalih 39,4 % studenata čini po 1-5 studenata iz gotovo svih županija Republike Hrvatske, a nekoliko je studenata i iz Bosne i Hercegovine. S obzirom na geografsko porijeklo, navedena je struktura studenata karakteristična za studij njemačkoga jezika i književnosti na Filozofskome fakultetu u Osijeku.

Studenti, njih 60,6 %, završilo je gimnaziju (33,3 % jezičnu, 24,2 % opću gimnaziju), a čak njih 39,4 % neku srednju strukovnu školu. Potrebno je napomenuti da je proteklih godina zabilježen porast studenata njemačkoga jezika i književnosti, osobito jednopredmetnih, koji su završili srednju strukovnu školu.

U tablici 1 iznose se podaci o sudionicima s obzirom na postignut uspjeh u srednjoj školi.

---

² Više o studijskom programu može se saznati preko poveznice <http://web.ffos.hr/studijski-programi>.

Tablica 1. Raspodjela sudionika s obzirom na prosjek ocjena u srednjoj školi

Prosjek ocjena	N	%
4,5-5,0	13	19,7
4,0-4,49	12	18,2
3,5-3,99	25	37,9
3,0-3,49	10	15,2
2,5-2,99	6	9,1

Prosječna ocjena općeg uspjeha iz srednje škole svih sudionika u ovoj studiji iznosi 3,85 (SD= ,57).

Tablica 2 donosi podatke o studijskoj grupi koju su sudionici studije upisali.

Tablica 2. Raspodjela sudionika po studijskim grupama

Studijska grupa	N	%
Njemački jezik i književnost	22	33,3
Njemački jezik i književnost i engleski jezik i književnost	25	37,9
Njemački jezik i književnost i hrvatski jezik i književnost	10	15,2
Njemački jezik i književnost i povijest	7	10,6
Njemački jezik i književnost i filozofija	2	3,0

Prema podacima NISpVU-a, studij njemačkoga jezika i književnosti na Filozofskome fakultetu u Osijeku bio je prvi izbor 57 (86,4 %) studenata koji su sudjelovali u ovoj studiji.

2.3. Mjerila komunikacijske jezične kompetencije

U svrhu analize razine KJK-a studenata njemačkoga jezika i književnosti u studiji su uporabljeni podatci prikupljeni sljedećim instrumentima, odnosno mjerilima KJK-a: ispit iz Njemačkoga jezika (viša razina) na državnoj maturi, ECL ispit iz njemačkoga jezika na B1 razini, dijagnostički ispit i Upitnik o ulaznom KJK-u i motivaciji za studij njemačkoga jezika i književnosti.

Ispit na višoj razini državne mature iz Njemačkoga jezika standardizirani je ispit pri čijoj su izradi uvažene smjernice ZEROJ-a, što je razvidno iz Ispitnoga kataloga za državnu maturu u školskoj godini 2014./2015.³ Ispit se sastoji od tri ispitne cjeline: čitanje (5 zadataka), pisanje (1 zadatak) i slušanje (4 zadatka). Prvom ispitnom cjelinom provjerava se sposobnost pristupnika da razumije raznovrsne pisane tekstove (članke, izvještaje, stručne tekstove) koji su autentični ili dijelom prilagođeni, drugom pristupnikova sposobnost prikladnoga i točnoga jezičnoga izražavanja u pisanju sastavka, a trećom sposobnost pristupnika da razumije slušne tekstove u kojima se govori o poznatim i nepoznatim temama i koji su izgovoreni

³ Dostupno na poveznici http://dokumenti.ncvvo.hr/Ispitni_katalozi_14-15/Hrvatski/IK-njem.pdf.

razgovijetnim standardnim njemačkim jezikom. Vrijednovanje zadatka pisanja vrši se primjenom analitičke ljestvice koja uključuje četiri kriterija: izvršenje zadatka, koherencija i kohezija, vokabular i gramatika. Za svaki kriterij dodjeljuje se do 5 bodova. Ukupno su pristupnici na ispitu iz Njemačkoga jezika na višoj razini državne mature mogli ostvariti 85 bodova.

ECL⁴ ispit je standardizirani međunarodno priznat ispit kojim se provjerava sposobnost pismene i usmene uporabe njemačkoga jezika u raznim diskursnim oblicima u kojima je riječ o raznim temama (od osobnih do profesionalnih), ovisno o razini složenosti ispita. Ispit se sastoji od četiriju dijelova koji su posvećeni uporabi jezika u četirima jezičnim djelatnostima: slušanju, čitanju, govorenju⁵ i pisanju. Gramatika se ne ispituje zasebnim zadacima, nego u okviru ispita pisanja. Autori ECL sustava ispitivanja ističu da se ECL ispit temelji na preporukama ZEROJ-a.

Nakon uvida u ispitne specifikacije i primjere ECL ispita na A2, B1, B2 i C1 razini,⁶ odlučeno je da studenti prve godine studija njemačkoga jezika i književnosti pišu ispit na B1 razini. Odluka je temeljena na rezultatima prijašnjih istraživanja (usp. Bagarić, 2007) te iskustvima iz prakse.

Pisani dio ECL ispita obuhvaća slušanje s razumijevanjem (2 zadatka), čitanje s razumijevanjem (2 zadatka) i pisanje (1 zadatak). U dijelu slušanja s razumijevanjem pristupnik treba pokazati da razumije opću poruku i bitne detalje razgovora koji vode dva izvorna govornika o različitim temama te informacije na javnim mjestima, vijesti i komentare. U dijelu čitanja s razumijevanjem od pristupnika se očekuje da razumije opću poruku tekstova s različitim temama i važne detalje tekstova s poznatim temama kao što su oglasi za posao, upute za uporabu, neformalna pisma i slično. U ispitnome dijelu pisanja pristupnik treba pokazati sposobnost sastavljanja kratkih tekstova, prenošenja informacija i izražavanja mišljenja o različitim temama. Vrijednovanje sastavaka vrši se na temelju sljedećih kriterija: formalna točnost (morfologija i sintaksa), točnost (oblikovanje teksta i pravopis), vokabular (raspon i aktivna uporaba), stil (pragmatički i sociolingvistički aspekti) i

⁴ *European Consortium for the Certificate of Attainment in Modern Languages* (ECL) čine institucije koje predstavljaju jezike država Europske unije i država kandidata za članstvo u Europskoj uniji. Sjedište ECL-a je u Pečuhu (Republika Mađarska), pri Centru za strane jezike Sveučilišta u Pečuhu. ECL sustav ispitivanja razvijen je 1992. godine na inicijativu Europskoga savjeta za jezike i uz podršku ERASMUS i LINGUA programa, a s ciljem da se stvori jedinstveni sustav ispitivanja poznavanja stranih jezika za sve članice Europske unije. Na razvoju toga sustava ispitivanja radio je međunarodni tim stručnjaka u razdoblju od 1983. do 1992. Više o ECL sustavu ispitivanja može se pročitati na <http://eclexam.eu/the-ecl-consortium/>.

⁵ Usmeni dio ECL ispita nećemo detaljnije predstavljati jer se u ovome radu ne analiziraju rezultati toga dijela ispita.

⁶ Informacije dostupne na poveznici <http://eclexam.eu/the-ecl-consortium/>.

komunikativna učinkovitost (odgovarajuće ispunjenje zadatka). Kao i pri vrjednovanju usmenoga dijela, za svaki od navedenih kriterija pristupnicima se dodjeljuje 0-5 bodova. Bitno je napomenuti da su navedeni kriteriji vrjednovanja usporedivi s kriterijima vrjednovanja pisanoga uratka u ispitnoj cjelini pisanja iz ispita iz Njemačkoga jezika (viša razina) na državnoj maturi. U pisanome dijelu ECL ispita pristupnik može ostvariti ukupno 96 bodova.

Dijagnostički ispit je nestandardizirani ispit koji su za potrebe ove studije konstruirali nastavnici Odsjeka za njemački jezik i književnost Filozofskoga fakulteta u Osijeku i stručnjaci za izradu ispita. U izradi ispita vodili su se opisom jezičnoga gradiva za višu razinu ispita iz njemačkoga jezika na državnoj maturi u Ispitnom katalogu za državnu maturu u školskoj godini 2014./2015. (2014: 48-52). Ispitom se u okviru 12 zadataka provjerava sposobnost uporabe leksičkih jedinca te morfoloških i sintaktičkih struktura njemačkoga jezika. Dva su zadatka posvećena razumijevanju i uporabi vokabulara u kontekstu, a ostali zadatci tematiziraju sljedeća područja: uporabu članova i odnosnih zamjenica, tvorbu i uporabu glagola i glagolskih vremena, uporabu modalnih glagola, pasiva, veznika i zavisno složenih rečenica. Na ispitu su pristupnici mogli ostvariti ukupno 100 bodova.

Upitnik o ulaznome KJK-u i motivaciji za studij njemačkoga jezika i književnosti koji su konstruirali autori ovoga rada neće se detaljno predstavljati u ovome radu zbog nedostatka prostora. Važno je, međutim, spomenuti da su dvjema česticama iz Upitnika prikupljeni i podaci relevantni za ovaj rad. Prvo, česticom u kojoj su sudionici zamoljeni da navedu svoju ocjenu iz predmeta Njemački jezik u završnom, četvrtom razredu srednje škole. Ta je ocjena ishod razrednoga vrjednovanja koje su provodili nastavnici njemačkoga jezika, a prema smjernicama opisanima u *Pravilniku o načinima, postupcima i elementima vrednovanja učenika u osnovnoj i srednjoj školi*.⁷ I, drugo, česticom u kojoj su studenti trebali na ljestvici od 1 do 5 procijeniti razinu svojih jezičnih znanja (vokabular, gramatika, izgovor i pravopis) i jezičnih vještina (slušanje, čitanje, pisanje i govorenje).

2.4. Prikupljanje podataka i metode analize

Svi su podaci prikupljeni tijekom ak. god. 2015./2016. Na satima kolegija *Jezične vježbe njemačkoga jezika 1* i *Morfologija glagola u suvremenom njemačkom jeziku* sudionici su pristupili dvama ispitima – ECL ispitu⁸ i dijagnostičkome

⁷ Dostupno na poveznici http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2010_09_112_2973.html.

⁸ Slično kao u slučaju ispita državne mature, provedba i vrjednovanje ECL ispita bila je u ingerenciji vanjske ustanove, i to Centra za strane jezike Sveučilišta u Pečuhu (Republika Mađarska), koji je Odsjeku za njemački jezik Filozofskoga fakulteta dostavio rezultate.

ispitu. Prije pisanja ispita sudionike su administratori ispita upoznali sa svrhom ispitivanja te im dali upute za pisanje ispita. Sudionici su ECL ispit mogli pisati 85 minuta, a dijagnostički je ispit trajao 90 minuta. Nakon provedbe ispita autori ove studije zamolili su studente da im, ako su s tim suglasni, pruže podatke o svom uspjehu na ispitu iz Njemačkoga jezika (viša razina) na državnoj maturi (postotak riješenosti u pojedinačnim ispitnim cjelinama i ukupno te ocjena na ispitu). Ujedno im je podijeljen Upitnik o ulaznome KJK-u i motivaciji za studij njemačkoga jezika i književnosti, koji su također ispunili na dobrovoljnoj bazi.

Prikupljeni podatci analizirani su s pomoću programskoga paketa SPSS for Windows (20.0), pri čemu su korišteni postupci deskriptivne i inferencijalne statistike.

2.5. Rezultati analize

U tablici 3 iznose se rezultati deskriptivne statistike o razini KJK-a studenata u njemačkome jeziku prikupljenih trima ispitima: ispitom iz Njemačkoga jezika (viša razina) na državnoj maturi (DM ispit), ECL ispitom i dijagnostičkim ispitom (D ispit). Ujedno se iznose i rezultati deskriptivne statistike o samoprocjeni studenata. Budući da su rezultati DM ispita, koji su nama bili dostupni, sadržavali objedinjene rezultate ispitnih cjelina čitanja i pisanja, i rezultati ostalih ispita te samoprocjene studenata prikazuju se na taj način. Kada je riječ o rezultatima ispita, u analizama su korišteni podatci o postotku riješenosti ispita i ispitnih cjelina.

Iz rezultata prikazanih u tablici 3 proizlazi da su sudionici ostvarili najbolji uspjeh na ECL ispitu, nešto slabiji na DM ispitu, a najslabiji na D ispitu. Ostvareni rezultati na pojedinim sastavnicama ECL i DM ispita (slušanje, čitanje i pisanje) i ukupno na tim ispitima te na D ispitu u skladu su s samoprocjenom sudionika o njihovoj razini jezične uporabe u slušanju, čitanju i pisanju, uporabi vokabulara i gramatike te o ukupnoj razini KJK-a. Potrebno je upozoriti na podatke o standardnoj devijaciji iz kojih proizlazi da je najveće raspršenje rezultata zabilježeno u D ispitu, te nešto veće u DM od ECL ispita.

Tablica 3. Rezultati DM ispita, ECL ispita, D ispita i samoprocjene studenata

Mjerilo	Varijabla	N	Min	Max	M	SD
DM ispit	Slušanje	50	55,00	98,75	81,3698	11,11826
	Čitanje i pisanje	50	48,00	100,00	75,5912	13,33503
	Ukupno	52	6,00	97,83	76,5671	17,34787
ECL ispit	Slušanje	52	57,14	100,00	87,9121	10,72954
	Čitanje i pisanje	52	53,19	100,00	79,6236	9,87541
	Ukupno	52	63,20	100,00	82,1808	8,85099
D ispit	Leksik, morfologija i sintaksa	57	28,00	88,00	55,0175	17,13235
Samoprocjena	Slušanje	52	2,00	5,00	4,2308	,98250
	Čitanje i pisanje	52	2,50	5,00	3,7885	,64433
	Vokabular i gramatika	52	2,00	5,00	3,6346	,77406
	Ukupno	50	2,75	5,00	3,8450	,57174

Detaljnija analiza postignutoga broja bodova na D ispitu otkrila je da su studenti izrazito slab rezultat ostvarili u rješavanju dva zadatka, i to 6. i 10. zadatka (tablica 4).

Tablica 4. Rezultati D ispita

Br. zad.	Fokus zadatka	N	Min	Max	M	SD
1.	Tvorba glagolskih vremena	57	,00	20,00	10,7368	4,81266
2.	Uporaba prijedloga	57	,00	8,00	3,2807	2,36609
3.	Deklinacije	57	2,00	15,00	8,4912	3,64556
4.	Rodovi imenica	57	3,00	7,00	5,7193	1,44858
5.	Uporaba modalnih glagola	57	,00	5,00	2,7368	1,42084
6.	Tvorba rečenica u pasivu	57	,00	4,00	1,0526	1,15606
7.	Uporaba odnosnih zamjenica	57	,00	6,00	3,2456	1,60669
8.	Vokabular	57	2,00	6,00	4,7544	1,25756
9.	Veznici	57	2,00	6,00	4,6842	1,10450
10.	Tvorba zavisno složenih rečenica	57	,00	8,00	2,2982	1,88949
11.	Vokabular	57	1,00	6,00	4,4912	1,28345
12.	Vokabular	57	,00	8,00	3,5263	2,29989

U vezi s vrlo slabo riješenim zadacima, tj. sa 6. i 10. zadatkom u D ispitu, napravili smo i dodatnu analizu u kojoj smo se vodili pitanjem koliki je postotak studenata riješio te zadatke s više od 50 % točnosti. Navedena je analiza pokazala da je 6. zadatak, u kojem je trebalo preoblikovati rečenice u aktivu u rečenice u pasivu, s više od 50 % točnosti riješilo tek 21 % studenata, pri čemu je čak 16 studenata ostvarilo 0 ili 1 bod u tom zadatku, dok je 10. zadatak, u kojem je po dvije jednostavne rečenice trebalo preoblikovati u zadanu vrstu zavisno složene rečenice, s više od 50 % točnosti riješilo tek 17,54 % studenata.

U sljedećem koraku analize KJK-a studenata zanimalo nas je postoji li povezanost između rezultata triju ispita. Rezultati korelacijske analize iznose se u tablici 5.

Tablica 5. Rezultati korelacije uspjeha na DM ispitu, ECL ispitu i D ispitu

		Postotak bodova iz DM ispita	Postotak bodova iz ECL ispita	Postotak bodova na D ispitu
Postotak bodova iz DM ispita	Pearson korelacija	1	,634**	,869**
	Sig. (2-tailed)		,000	,000
	N	66	52	57
Postotak bodova iz ECL ispita	Pearson korelacija	,634**	1	,708**
	Sig. (2-tailed)	,000		,000
	N	52	52	50
Postotak bodova na D ispitu	Pearson korelacija	,869**	,708**	1
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	
	N	57	50	57

**Korelacije su značajne na 0,01 razini

Iz prikazanih podataka proizlazi da uspjeh na DM ispitu umjereno korelira s rezultatom na ECL ispitu, a vrlo jako s rezultatom na D ispitu. Istovremeno rezultat na D ispitu dobro korelira i s rezultatom na ECL ispitu, iako je vrijednost koeficijenta korelacije nešto niža nego u slučaju korelacije s rezultatom na DM ispitu.

Nadalje smo usporedili uspjeh studenata na trima različitim ispitima iz njemačkoga jezika s njihovom samoprocjenom razine poznavanja njemačkoga jezika u slušanju, čitanju i pisanju te aspektima gramatičke kompetencije. Rezultati korelacijske analize (Pearson) jesu sljedeći:

- umjerena korelacija postoji između rezultata DM ispita (slušanje) i samoprocjene (slušanje) [N = 50; $r = ,576$; $p = ,000$], a slaba između DM ispita (slušanje) i ECL ispita (slušanje) [N = 45; $r = ,468$; $p = ,001$] te ECL ispita (slušanje) i samoprocjene (slušanje) [N = 47; $r = ,367$; $p = ,011$];
- dobra korelacija postoji između rezultata DM ispita (čitanje i pisanje) i ECL ispita (čitanje i pisanje) [N = 45; $r = ,623$; $p = ,000$], umjerena između DM ispita (čitanje i pisanje) i samoprocjene (čitanje i pisanje) [N = 50; $r = ,512$; $p = ,000$], a slaba između ECL ispita (čitanje i pisanje) i samoprocjene (čitanje i pisanje) [N = 47; $r = ,409$; $p = ,004$];
- umjerena korelacija postoji između rezultata D ispita (leksik, morfologija i sintaksa) i samoprocjene (vokabular i gramatika) [N = 50; $r = ,533$; $p = ,000$].

K tome, rezultati korelacijske analize (Pearson) pokazali su da postoji umjerena korelacija između ocjene iz njemačkoga jezika na državnoj maturi i samoprocjene (objedinjeno slušanje, čitanje i pisanje te gramatika i vokabular) [N = 51; $r = ,525$; $p = ,000$]. Zanimljivo je da je korelacijska analiza ocjene iz njemačkoga jezika na državnoj maturi i ocjene iz njemačkoga jezika na kraju

četvrtoga razreda srednje škole pokazala rezultat koji se ne može tumačiti jer koeficijent korelacije nije statistički značajan [$N = 47$; $r = ,286$; $p = ,052$].

U zadnjem nas je koraku analize KJK-a studenata u njemačkome jeziku zanimalo postoji li statistički značajna razlika između rezultata dobivenih primjenom različitih mjerila KJK-a studenata. Rezultate t-testa parova donosi tablica 6.

Tablica 6. Rezultati t-testa parova

Uspoređene varijable		Aritmetička sredina i standardna devijacija za prvu vs. drugu varijablu		t	df	Sig.
		1.	2.			
Postotak bodova DM ispita – Postotak bodova ECL ispita (N = 52)	M	79,4887	82,1808	-2,295	51	,026
	SD	10,57296	8,85099			
Postotak bodova DM ispita – Postotak bodova D ispita (N = 57)	M	79,3551	55,0175	19,083	56	,000**
	SD	10,33490	17,13235			
Postotak bodova ECL ispita – Postotak bodova D ispita (N = 50)	M	82,7040	56,5000	14,329	49	,000**
	SD	8,53542	17,47797			
Ocjena DM ispit – Ocjena iz njemačkog jezika (4. razred SŠ) (N = 47)	M	4,0213	4,7660	-6,033	46	,000**
	SD	,79371	,59756			
Ocjena DM ispit – Samoprocjena (slušanje, čitanje, pisanje, vokabular i gramatika) (N = 51)	M	4,0392	3,7712	2,724	50	,009
	SD	,79902	,59438			
Ocjena iz njemačkog jezika (4. razred SŠ) - Samoprocjena (slušanje, čitanje, pisanje, vokabular i gramatika) (N = 48)	M	4,7708	3,7569	8,761	47	,000**
	SD	,59213	,60236			

** $p < 0,01$

Iz tablice 6 proizlazi da je statistički značajna razlika utvrđena između aritmetičkih sredina svih uspoređenih varijabla.

2.6. Rasprava

Cilj ove studije bio je utvrditi je li KJK studenata prve godine studija njemačkoga jezika i književnosti na razini B2 prema ZEROJ-u, koja se, kako stoji u Ispitnom katalogu za državnu maturu iz njemačkoga jezika (2014: 5), postiže svladavanjem nastavnog plana i programa za gimnazije i potvrđuje

višom razinom (A) ispita državne mature. Navedena je razina poznavanja njemačkoga jezika preduvjet uspješnoga praćenja programa i ostvarivanja ishoda učenja na studiju njemačkoga jezika i književnosti na Filozofskome fakultetu u Osijeku.

Srednja vrijednost postotka ukupne riješenosti DM ispita sudionika studije (v. tablicu 3) pokazuje da su sudionici, ako ih se promatra u cjelini, dosegli višu (B2) razinu KJK-a u njemačkome jeziku ($M = 76,5671$). Ipak, visoka vrijednost standardne devijacije ($SD = 17,34787$) upućuje na to da u skupu rezultata svih sudionika rezultati pojedinih sudionika odstupaju od očekivane sredine skupa, što poziva na oprez u tumačenju ukupnoga rezultata DM ispita u smislu toga da su svi sudionici dosegli višu (B2) razinu KJK-a u njemačkome jeziku. Na oprez pozivaju i rezultati ECL ispita. Podsjećamo, ECL ispit kojemu su pristupili sudionici studije međunarodno je priznat standardizirani ispit iz njemačkoga jezika na B1 razini. Srednja vrijednost postotka ukupne riješenosti na tom ispitu ($M = 82,1808$) tek je nešto viša od srednje vrijednosti rezultata na DM ispitu, ali je vrijednost standardne devijacije ($SD = 8,85099$) značajno niža. Taj podatak upućuje na zaključak da su sudionici, čija je B2 razina KJK-a upitna, vjerojatno dosegli B1 razinu, što je u skladu s ishodima nekih prijašnjih studija (npr. Bagarić, 2007), ali ne i svih. Pon i Keglević (2015: 285) su, naime, na sličnom uzorku ispitanika došli do podatka da je čak 19 % ispitanika s položenom višom razinom ispita državne mature iz Njemačkoga jezika, ispod razine B1 prema ZEROJ-u u dijelu vještine pisanja u okviru koje se pratila i gramatička kompetencija.

Nadalje, na problematičnost zaključka o tome da su svi sudionici studije dosegli višu (B2) razinu KJK-a upućuju i rezultati D ispita. Srednja vrijednost postotka riješenosti D ispita (v. tablicu 3) izuzetno je niska ($M = 55,0175$, $SD = 17,13235$). Dodatna analiza ostvarenog broja bodova u pojedinim zadacima iz toga ispita (v. tablicu 4) pokazala je da sudionici studije imaju ozbiljne probleme s tvorbom rečenica u pasivu te tvorbom zavisno složenih rečenica, na što su upozorili i Pon i Keglević (2015). Nažalost, poteškoće sudionika ne ograničavaju se samo na sintaktičku razinu njemačkoga jezika, nego i na morfološku (v. primjerice rezultate zadataka 1. i 3. u tablici 4), tj. na gramatičku kompetenciju u cjelini. Sudeći po rezultatima D ispita, gramatička kompetencija većine sudionika ove studije nije na B2 razini prema ZEROJ-u jer korisnik jezika na toj razini „dobro vlada gramatikom; mogu se pojaviti povremeni previdi ili sporadične pogreške te manje netočnosti u strukturi rečenice, ali to se događa rijetko i često se može naknadno ispraviti.“ (ZEROJ 2005: 117)

Ako se promotre rezultati pojedinih sastavnica DM i ECL ispita (tablica 3), očito je da su sudionici bolji uspjeh postigli u ispitnoj cjelini slušanja nego u ispitnim cjelinama čitanja i pisanja. Slab uspjeh u potonjim ispitnim cjelinama može se dovesti u vezu sa slabom razinom gramatičke kompetencije sudionika iz dvaju razloga. Prvo, ispitna cjelina čitanja u DM ispitu obuhvaća dva zadatka kojima se mjeri samo prepoznavanje ili „prepoznavanje i uporaba prikladnih gramatičkih struktura i/ili leksičkih jedinica u tekstu“ (Ispitni katalog za državnu maturu u školskoj godini 2014/2015: 9). Nažalost, rezultate tih zadataka nismo uspjeli izdvojiti, nego su uklopljeni u rezultate ispitne cjeline čitanja. Drugo, ispitna cjelina pisanja je u oba standardizirana ispita sadržavala zadatak pisanja, čije je vrjednovanje obuhvaćalo i gramatičku kompetenciju. Slaba razina gramatičke kompetencije sudionika zasigurno je utjecala na uspjeh sudionika u ispitnim cjelinama čitanja, a osobito pisanja. Da je tome tako, proizlazi i iz istraživanja koje su proveli Pon i Keglević (2015). K tome, da studenti prve godine studija njemačkoga jezika i izvan granica Hrvatske imaju poteškoća s čitanjem, pisanjem i gramatikom njemačkoga jezika, pokazuju rezultati studije koju je provela Busse (2013) i u kojoj je utvrđeno da navedene poteškoće uzrokuju pad motivacije studenata tijekom prve godine studija njemačkoga jezika, što je ozbiljan problem koji je potrebno temeljito istražiti.

U vezi s problemom ulazne razine KJK-a studenata njemačkoga jezika, zanimljiv je i podatak da je 16 sudionika obuhvaćenih ovom studijom u razredbenom postupku dobilo dodatnih 100 bodova. Sudionici, njih 13, priložili su jezičnu diplomu DSD II, jedna je studentica priložila i DSD II i Goethe-Zertifikat C1, jedna Goethe-Zertifikat C1, a za dvoje nisu razvidni podatci te se pretpostavlja da je riječ o sudjelovanju na državnom natjecanju iz jednog od predmeta navedenih u Kriterijima sastavljanja rang-liste za upis.⁹

⁹ Kriteriji sastavljanja rang-liste za upis dostupni su na <http://www.ffos.unios.hr/germanistika/buducim-studentima>. Za upis u ak. g. 2015./2016. pristupnici za studij Njemačkoga jezika i književnosti na Filozofskome fakultetu u Osijeku mogli su dobiti dodatnih 100 bodova, odnosno 10 % ukupno mogućih bodova za sudjelovanje na državnom natjecanju iz Hrvatskoga jezika, Matematike, Stranoga jezika ili za „druga posebna postignuća“, to jest za certifikat Deutsches Sprach diplom der Kultus minister konferenz – Zweite Stufe (DSD II), koji potvrđuje razinu B2 prema ZEROJ-u, ili jedan od certifikata o znanju njemačkog jezika *iznad* razine B2 prema ZEROJ-u: Deutsche Sprachprüfung für den Hochschulzugang ausländischer Studienbewerber (DSH 2/DSH 3), Goethe-Zertifikat C1/Goethe-Zertifikat C2, Zentrale Oberstufenprüfung (ZOP), Kleines Deutsches Sprachdiplom/Großes Deutsches Sprachdiplom des Goethe-Instituts, TestDaF TDN 4/TDN5, Europäisches Sprachenzertifikat (TELC) Deutsch C1/C2, ECL Deutsch C1 i Österreichisches Sprachdiplom OSD-Oberstufe Deutsch/C1.

Pojedinačnom analizom utvrđeno je da je tih 16 sudionika D ispit riješilo u rasponu od samo 37 % do najviše 88 %, a svakako je zanimljiv podatak da je njih šestoro na D ispitu ostvarilo 60 % ili manje. S obzirom na to da je težište D ispita na provjeri komponenata gramatičke kompetencije i formalne točnosti (v. poglavlje 2.3.), ti podatci upućuju na deficite u tom segmentu KJK-a, ali i na to da se tom dijelu KJK-a u standardiziranim jezičnim ispitima ne pridaje velik značaj. Iako je ta činjenica u skladu s komunikacijskom orijentacijom kako u poučavanju, tako i u jezičnom testiranju, ostaje pitanje mjesta gramatičke kompetencije u komunikacijski orijentiranim programima učenja njemačkoga jezika.

Kao što smo istaknuli na više mjesta u ovome radu, u svrhu temeljitije analize razine KJK-a studenata njemačkoga jezika koristili smo se različitim mjerilima KJK-a. Kombinacija tih mjerila, vidjeli smo, dovela je do boljeg uvida u razinu KJK-a, ali i otvorila dodatna pitanja, primjerice postoji li povezanost između rezultata triju ispita, zatim između rezultata ispita i samoprocjene razine poznavanja njemačkoga jezika te ocjene iz Njemačkog jezika u srednjoj školi i ocjene iz Njemačkog jezika na državnoj maturi, na koja smo također potražili odgovor. Tako iz rezultata prikazanih u poglavlju 2.5. proizlazi da rezultati triju ispita međusobno umjereno do vrlo visoko koreliraju (v. tablicu 6). Ipak, podatak da rezultati DM i D ispita jače koreliraju [$N = 57; r = ,867; p = ,000$] od rezultata ECL i D ispita [$N = 50; r = ,708; p = ,000$] u skladu je s razinama tih ispita, tj. DM i D ispit su ispiti više (B2) razine, a ECL ispit niže razine. To što dobra korelacija postoji i između rezultata DM ispita (čitanje i pisanje) i ECL ispita (čitanje i pisanje) [$N = 45; r = ,623; p = ,000$], ispita koji su na različitim razinama, upućuje na već naglašene probleme studenata s postizanjem više razine u dijelu jezične vještine pisanja i gramatičke kompetencije. Da studenti nemaju u potpunosti razvijenu spoznaju o razini svoje gramatičke kompetencije, govori i podatak o umjerenoj korelaciji između rezultata D ispita (leksik, morfologija i sintaksa) i samoprocjene (vokabular i gramatika) [$N = 50; r = ,533; p = ,000$]. Korelacijska analiza iznijela je na vidjelo i to da umjerena korelacija postoji između ocjene iz Njemačkoga jezika na državnoj maturi i samoprocjene (objedinjeno slušanje, čitanje i pisanje te gramatika i vokabular) [$N = 51; r = ,525; p = ,000$], ali da je upitna povezanost ocjene iz Njemačkoga na državnoj maturi i ocjene iz Njemačkoga jezika na kraju četvrtoga razreda srednje škole, što otvara niz pitanja o odnosu učenja, poučavanja i ispitivanja, povratnome učinku standardiziranoga ispitivanja i slično. Koliko su ta pitanja važna govori i podatak da je u ovoj studiji utvrđeno postojanje statistički značajne razlike ne samo između rezultata triju ispita – DM ispita, ECL ispita i D ispita, nego i između rezultata pojedinih ispita i

ocjene iz Njemačkoga jezika na kraju četvrtoga razreda srednje škole te samoprocjene studenata o razini njihova KJK-a.

3. ZAKLJUČAK

U istraživanju KJK-a studenata njemačkoga jezika i književnosti na Filozofskome fakultetu u Osijeku utvrđeno je da većina studenata na početku studija njemačkoga jezika i književnosti posjeduje KJK, gledano u cijelosti, na razini B2 prema ZEROJ-u, čime ispunjavaju preduvjet za praćenje programa i postizanje ciljeva studija. Međutim, rezultati istraživanja istovremeno upućuju na zaključak da dio studenata ima izraženijih do ozbiljnih poteškoća i nedostataka u segmentu gramatičke kompetencije te vještinama čitanja i pisanja. U tim su segmentima poznavanja njemačkoga jezika ispod razine B2 prema ZEROJ-u. Ipak, činjenica je da je i taj dio studenata položio ispit više (A) razine iz Njemačkoga jezika na državnoj maturi sa 60 %-tnom riješenosti ispita ili više. Stoga bi bilo zanimljivo istražiti, po mogućnosti na većem uzorku, što je utjecalo na to da ti pristupnici ispitu iz Njemačkoga jezika na višoj razini državne mature polože ispit. Skloni smo vjerovati da se radi o nizu čimbenika, primjerice činjenici da je te godine donji prag za prolaznu ocjenu iznosio 32 % riješenosti ispita, da su pristupnici dobro ovladali strategijama rješavanja pojedinih zadataka, da postoji dijelom pozitivan, ali dijelom i negativan povratni učinak državne mature na učenje i poučavanje i slično.

Utvrđeni nedostaci u području KJK-a, napose gramatičke kompetencije, podudaraju se s iskustvom i opažanjima u nastavnoj i ispitnoj praksi na preddiplomskom studiju njemačkoga jezika i književnosti na Filozofskom fakultetu u Osijeku. Određeni broj studenata (minimalno 20 %), upravo zbog slaba KJK-a te često u sprezi s pogrešnom samoprocjenom, na što upućuju rezultati ove studije, ili pak s nespemnošću za pojačani rad na uklanjanju nedostataka te nedostatnom motivacijom za studij, što je svakako potrebno temeljitije istražiti, ne uspijeva pratiti sadržaje studijskoga programa i ne postiže ishode učenja koji su njime određeni.

S obzirom na to da preddiplomski studij njemačkoga jezika i književnosti studentima treba omogućiti stjecanje solidnih znanja i sposobnosti za rad u raznim djelatnostima i slobodnim profesijama na tržištu rada te im, u prvom redu, osigurati čvrste temelje za diplomski studij njemačkoga jezika i književnosti nastavničkog ili prevoditeljskog smjera (velika većina prvostupnika upisuje diplomski studij jer se tržište rada pokazalo nespemnim ili nezainteresiranim za zapošljavanje prvostupnika), razumljivo je i opravdano pridavanje velikog značaja formalnoj *točnosti* pored *tečnosti* u njemačkom jeziku na preddiplomskom studiju njemačkoga jezika i

književnosti. Zbog toga je potencijalna neuspješnost studenata na preddiplomskom studiju njemačkoga jezika i književnosti i tzv. *drop-out* studenata zbog nedostatna ulaznog KJK-a, prije svega gramatičke kompetencije, problem koji treba dodatno istražiti, vodeći se pritom pitanjima kao što su: Snižavaju li se standardi na studijima njemačkoga jezika i književnosti kao što tvrdi Leopold (1986)? Pridaje li se dovoljna važnost gramatičkoj kompetenciji u komunikacijski orijentiranim programima školskoga učenja njemačkoga jezika i treba li ju povećati? Kakva je motivacija za učenje i studij njemačkoga jezika?

Važno je pitanje i kako riješiti trenutačnu situaciju s nedostatnim predznanjima malog, ali ipak značajnoga dijela studenata njemačkoga jezika i književnosti na Filozofskom fakultetu u Osijeku.

Jedna bi mogućnost bila uvođenje dodatnih provjera jezičnih znanja i sposobnosti koji su uvjet za uspješno studiranje, dakle ponovno uvođenje razredbenih ispita kakvi su prakticirani prije uvođenja državne mature, što bi vodilo proširenju kriterija za upis na studij. Međutim, to bi vjerojatno rezultiralo smanjenjem broja prijavljenih i upisanih studenata na preddiplomski (posljedično i diplomski) studij njemačkoga jezika i književnosti, što ne bi bilo poželjno ni prihvatljivo, prije svega zato što na tržištu rada postoji stalna potreba za diplomiranim nastavnicima i prevoditeljima. Takva bi mjera, k tome, bila protivna naporima za očuvanjem njemačkoga jezika kao prvoga stranoga jezika u našim školama.

Možda bi svrhovitije bilo suočiti se s realnim stanjem u pogledu ostvarene razine KJK-a potencijalnih studenata njemačkoga jezika i književnosti i, u prvom redu, uložiti veće napore u prilagodbu i izmjene studijskoga programa preddiplomskoga studija njemačkoga jezika i književnosti. Istovremeno je potrebno više se uključiti u aktivnosti koje nastavnici njemačkoga jezika na nižim stupnjevima obrazovanja pokreću u svrhu poboljšanja uvjeta i načina učenja i poučavanja te promocije njemačkoga jezika. Samo koordinirani rad usmjeren prema istom cilju vodi rezultatima.

Konačno, zbog izuzetno maloga broja takoreći sporadičnih studija koje se bave sudionicima, procesima i ishodima studija njemačkoga jezika i književnosti na visokoškolskim ustanovama u svijetu, te zbog brojnih pitanja koja je otvorila studija prikazana u ovom radu, potrebno je intenzivirati istraživanja u tom području jezikoslovnih proučavanja.

LITERATURA

- Bachman, L. F. i Palmer, A. S. (2010) *Language Assessment in Practice*. Oxford etc.: Oxford University Press.
- Bagarić, V. (2007) Razina komunikacijske kompetencije učenika engleskoga i njemačkoga jezika u pisanju i govorenju/English and German learners' level of communicative competence in writing and speaking. *Metodika* 14 (8), 221-257.
- Busse, V. (2013) Why do first-year students of German lose motivation during their first year at university? *Studies in Higher Education* 38 (7), 951-971.
- Grießhaber, W. *Zum Verfahren der Sprachprofilanalyse* (Grießhaber 2002–2005).
<http://spzwww.uni-muenster.de/griesha/dpc/profile/profilhintergrund.html> (14. 11. 2016.)
- Ispitni katalog za državnu maturu u školskoj godini 2014./2015. Njemački jezik*. Nacionalni centar za vanjsko vrednovanje obrazovanja. <https://www.ncvvo.hr/ispitni-katalozi-za-drzavnu-maturu-2014-2015/> (10. 10. 2016.)
- Leopold, K. (1986) Maintaining Student Numbers and Academic Standards in a Small Department. *Higher Education Research and Development* 5 (1), 3-14.
- Pavičić Takač, V. i Bagarić, V. (2010) The Use of Context and Language Acquisition Outcomes of German and English as Foreign Languages in Croatia. In Altmayer, C., Mehlhorn, G., Neveling Ch., Schlüter, N. i Schramm, K. (ur.) *Grenzen überschreiten: sprachlich – fachlich – kulturell. Beiträge zur Fremdsprachenforschung*, Band 11. Baltmannsweiler: Schneider-Verlag Hohengehren, 89-102.
- Pon, L. i Keglević, A. (2015) Zur Grammatikkompetenz kroatischer DaF-Lernender nach Abschluss der Mittelschule. *Zagreber germanistische Beiträge* 24, 277-294.
- Purpura, J. E. (2004) *Assessing Grammar*. Cambridge: Cambridge University Press.
- SurveyLang i Nacionalni centar za vanjsko vrednovanje obrazovanja (2012) *Prvo europsko istraživanje jezičnih kompetencija. Završno izvješće*. Zagreb. https://www.ncvvo.hr/wp-content/uploads/2016/01/Prvo_istrazivanje_jezicnih.pdf (14. 11. 2016.)
- Vijeće za kulturnu suradnju, Odbor za obrazovanje, Odjel za suvremene jezike, Strassbourg (2005) *Zajednički europski referentni okvir za jezike: učenje, poučavanje, vrednovanje*. Zagreb: Školska knjiga. (Prijevod: Valnea Bressan i Martina Horvat).

COMMUNICATIVE LANGUAGE COMPETENCE OF STUDENTS AT THE BEGINNING OF THE STUDY OF GERMAN LANGUAGE AND LITERATURE

The focus of this article is on the analysis of communicative language competence (CLC) of first-year students who study German language and literature at the Faculty of Humanities and Social Sciences in Osijek. The aim of the analysis is to examine if the CLC of students of German is at the level needed to fulfill the requirements as presented in the German language and literature study program. The CLC is examined using the following instruments: the state high school-leaving exam for German at a higher level, the ECL exam and a diagnostic test. Additional variables in the study are: the students self-assessment of German language proficiency, their grades in German obtained from the state high school-leaving exam and their high school class evaluation. The collected data are analyzed using procedures of descriptive and inferential statistics. The results point to the conclusion that some students do not possess a satisfactory level of CLC, especially regarding grammatical competence, which is needed to fulfill the study program requirements. In this article, the solutions to this problem which have a negative impact on both students and the implementation of the current German language and literature study program are discussed.

Key words: communicative language competence, German, university students